

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

ZAVRŠNI RAD

**POLJOPRIVREDA KONTINENTALNE
HRVATSKE U RAZDOBLJU OD 2010. DO 2016.**

Mentor:

prof.dr.sc. Ante Rozga

Student:

Matej Abramović

Split, rujan, 2017.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. DEFINIRANJE POJMOVA POLJOPRIVREDA I POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA.....	2
2.1. Poljoprivreda	2
2.2. Značaj poljoprivrede za razvoj kontinentalne RH.....	4
2.3. Kompanija koja djeluje na području kontinentalne RH	7
2.4. Budućnost razvoja poljoprivrede kontinentalne Hrvatske.....	8
3. ANALIZA POLJOPRIVREDE U RAZDOBLJU OD 2010 DO 2015. GODINE.....	9
3.1. Analiza vrijednosti prodanih i otkupljenih poljoprivrednih proizvoda	15
3.2. Prosječne cijene odabranih proizvoda	16
3.3. Analiza poljoprivredne površine	19
4. ZAKLJUČAK.....	23
LITERATURA	24
SAŽETAK	26
SUMMARY	26

1. UVOD

Poljoprivreda je gospodarska djelatnost koja pomoću kultiviranih biljaka i domaćih životinja, uz ljudski rad iskorištava prirodne izvore (tlo, voda, klima) za dobivanje biljnih i životinjskih proizvoda koji se koriste u prehrani te kao sirovine za daljnju preradu. Poljoprivredu u Republici Hrvatskoj dugo vremena prate problemi, koliko zbog političke situacije, toliko i zbog neprovođenja gospodarskih aktivnosti za razvitak poljoprivrede. Kada je riječ o poljoprivredi kontinentalne Hrvatske (središnja Hrvatska, Slavonija, Baranja) važnost ove djelatnosti je u poticanju rasta nepoljoprivrednih sektora. To rezultira povećanjem zaposlenosti i poboljšanjem standarda života. Održavanje poljoprivrednih aktivnosti je od velike važnosti jer su te aktivnosti ujedno proizvođači hrane i izvor egzistencije stanovništva. Poljoprivreda ima veliku ulogu u održavanju razvoja ruralnih područja, zaštiti okoliša i očuvanju biološke raznolikosti.

Predmet izrade završnog rada je poljoprivreda u kontinentalnoj Hrvatskoj, a ciljevi rada su prikazati:

- značaj poljoprivrede
- pojmovno određenje poljoprivrede
- poljoprivredna zemljišta u Republici Hrvatskoj u razdoblju 2010.- 2015. Godine
- vrijednost otkupljenih i prodanih poljoprivrednih proizvoda

Rad se sastoji od četiri dijela. Prvi dio rada je Uvod u kojem se iznosi predmet i cilj rada te struktura i korištene metode. Drugi dio rada s naslovom Poljoprivreda se odnosi na pojmovno određenje poljoprivrede te važnost poljoprivrede za kontinentalni dio Republike Hrvatske, njena budućnost te daljnji razvoj. Treći dio rada Analiza poljoprivrede u razdoblju 2010. - 2015. godine. U ovom dijelu rada se analiziraju poljoprivredne površine u Republici Hrvatskoj te analizira vrijednost otkupljenih i prodanih poljoprivrednih proizvoda u razdoblju 2010. – 2015. godine. Četvrti dio rada je Zaključak donesen na temelju pisanog rada i korištene literature.

Znanstvene metode koje su korištene u radu su metoda analize, sinteze, deskripcije i komparacije.

2. DEFINIRANJE POJMOVA POLJOPRIVREDA I POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

„Zemljište je temeljni činitelj proizvodnje i objekt rada u poljoprivredi, ono je ne samo nužan nego i nezamjenjiv, neuništiv i nepokretljiv faktor masovne poljoprivredne proizvodnje. Poljoprivredne su površine objektivno ograničene i ne mogu se povećavati. U najvećem broju zemalja nema mogućnosti proširenja površina namijenjenih poljoprivredi.“¹

Poljoprivreda je sustavni proces proizvodnje tvari za čovjekovu prehranu i ishranu životinja. Poljoprivredna proizvodnja je dugotrajan proizvodni proces koji se smatra najstarijom ljudskom djelatnošću. Pisani dokumenti o nastanku ove djelatnosti ne postoje jer je starija od pisanih dokumenata iako pojedini ostatci i arheološki nalazi upućuju na razdoblje od 10 000. do 7 000. godina prije nove ere.

2.1. Poljoprivreda

Ljudski rod svoje postojanje od davnina temelji na uzgoju biljaka i životinja kako bi mogao zadovoljiti svoje prehrambene potrebe. Razvojem znanosti i primjenom tehnoloških dostignuća krajem 19. i početkom 20. stoljeća, dogodio se napredak u poljoprivrednoj proizvodnji.

Poljoprivreda se transformirala od tradicionalne, nerazvijene djelatnosti u suvremenu, kapitalom intenzivnu i visokoproduktivnu proizvodnju u kojoj se sve više primjenjuje industrijski način proizvodnje, osobito u uzgoju stoke.²

Poljoprivredna proizvodnja je funkcija rada, kapitala i prirodnih resursa. Poljoprivreda i poljoprivredna proizvodnja ovisi o međusobnoj povezanosti navedenih čimbenika. Prirodni uvjeti su imali veći utjecaj u ranijim vremenima (svjetlost, temperatura, tlo) jer se danas poljoprivreda transformirala iz tradicionalne u modernu gospodarsku djelatnost.³

Radna snaga i zemljište se kroz povijest nisu mijenjali te su temeljni čimbenici poljoprivredne proizvodnje.

¹ Čavrak, 2011. str.179.

² Čavrak, 2011.str.174.

³ Dario Rožanković,2016,Analiza i razvoj poljoprivrede

Primarna zadaća poljoprivredne proizvodnje je prehrana stanovništva, osiguranje proizvodnje prehrambenih proizvoda te opskrba industrije sirovinama poljoprivrednog podrijetla . Funkcija poljoprivrede je i izvozna funkcija jer se želi što većim izvozom poljoprivrednih proizvoda ostvariti veći novčani prihod.

U razvoju biljnog i životinjskog svijeta se događaju određeni biološki procesi pa se potreba za radom javlja samo u nekim fazama razvoja biljaka. Ubranje plodova se odvija jednom godišnje, a potražnja za tim proizvodima je stalna te postoji problem nedovoljne i neravnomjerne zaposlenosti radne snage i male iskorištenosti poljoprivrednih sredstava. Jedini način je skladištenje proizvoda te njihovo zamrzavanje kako bi se produljilo vrijeme ponude.

Poljoprivreda se može podijeliti prema sadržaju i prema stupnju utjecaja čovjeka na poljoprivrednu proizvodnju.

Prema sadržaju poljoprivreda se dijeli na:⁴

- biljnu proizvodnju – obuhvaća uzgoj jednogodišnjih i višegodišnjih biljaka
 - ratarstvo – obuhvaća uzgoj kultura na oraničnim površinama i u vrtovima
 - vinogradarstvo – obuhvaća uzgoj vinove loze
 - voćarstvo – uzgoj voćnih stabala, grmova i ostalih voćnih biljaka
 - livadarstvo – uzgajanje trava na livadama i pašnjacima
- životinjsku ili animalnu proizvodnju – obuhvaća uzgoj svih vrsta životinja neovisno o motivu kojim se rukovodi u organizaciji proizvodnje
 - stočarstvo
 - ribarstvo
 - pčelarstvo
 - svilarstvo.

⁴ Tratnik; 2012

Podjela poljoprivrede prema stupnju utjecaja čovjeka na poljoprivrednu proizvodnju je sljedeća: ⁵

- intenzivna – podrazumijeva poljoprivrednu proizvodnju koja se odvija uz razmjerno veliki utjecaj čovjeka, kako čovjek može na proizvodnju utjecati velikim ulaganjem rada i sredstava razlikuje se radno intenzivna od kapitalno intenzivne poljoprivrede
- ekstenzivna – za ovu su proizvodnju karakteristična niska ulaganja rada i sredstava.

Poljoprivreda ima specifičnu ulogu i zadaće u proizvodnji, raspodjeli, razmjeni i potrošnji materijalnih dobara.

Funkcije poljoprivrede su: ⁶

- nezamjenjiva – smatramo proizvodnju biljnih i stočarskih proizvoda za prehranu stanovništva
- zamjenjiva:
 - o poljoprivreda kao tržište za razvoj industrije
 - o proizvodnja sirovina potrebnih za industriju
 - o proizvodnja poljoprivrednih proizvoda namijenjenih izvozu
 - o sudjelovanje u stvaranju BDP-a
 - o zapošljavanje radno sposobnog stanovništva
 - o pružanje mogućnosti dijelu ukupnog stanovništva da na dohotku stvorenom u poljoprivredi nađe osiguranje vlastite egzistencije.

2.2. Značaj poljoprivrede za razvoj kontinentalne RH

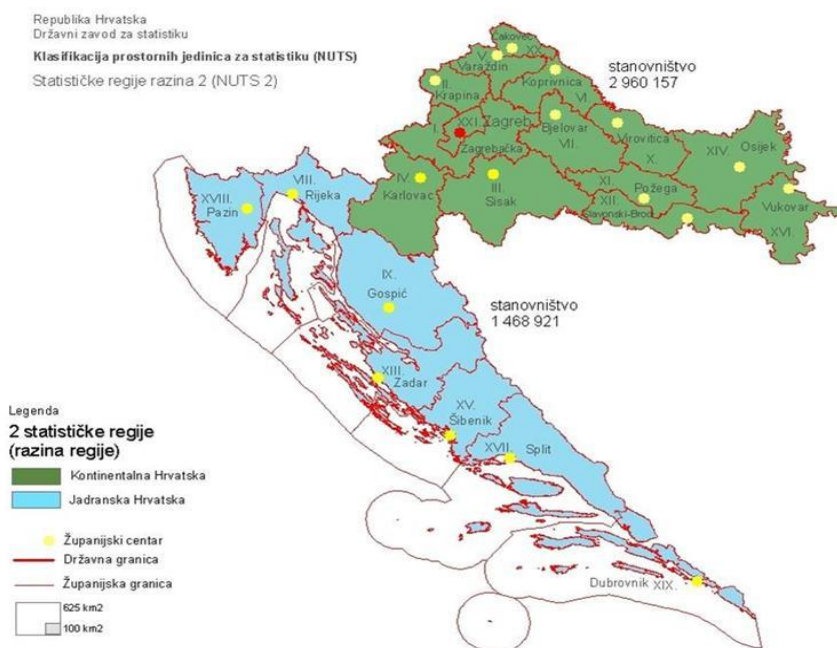
Područje kontinentalne Hrvatske obuhvaća središnju Hrvatsku, Slavoniju i Baranju. Središnja Hrvatska je blago brežuljkasti kraj prekriven vinogradima, livadama i šumama te ispresijecan riječnim tokovima.

Slavonija se nalazi na krajnjem istoku Hrvatske te je karakteriziraju prostrane ravnice i velike količine ratarskih kultura, tzv. zelena riznica. Ujedno je i najbogatija Hrvatska regija pšenicom i kukuruzom. ⁷

⁵ Tratnik; 2012

⁶ Tratnik; 2012

Zemljovid 1: Kontinentalna Hrvatska

Izvor: *Kontinentalna Hrvatska*, Agencija za razvoj Vukovarsko-srijemske županije HRAST d.o.o.

Važnost poljoprivrede za kontinentalnu Hrvatsku je ključna jer potiče rast u nepoljoprivrednom sektoru čime dolazi do povećanja zaposlenih i poboljšanja standarda života. Održavanje poljoprivrednih aktivnosti je od velike važnosti jer su proizvođači hrane te time i izvor egzistencije stanovništva. Poljoprivreda ima veliku ulogu u održavanju razvoja ruralnih područja, zaštiti okoliša i očuvanju biološke raznolikosti.

Važnost razvoja poljoprivrede za kontinentalnu Hrvatsku leži u razvoju specijaliziranih održivih proizvođača (farme, plastenici, skladišta za žitarice), održavanju i zapošljavanju malih i mješovitih gospodarstava (trajni nasadi, ekološka proizvodnja), razvoju tržišne infrastrukture za poljoprivredne proizvode (mini mljekare i sirane, pogoni za preradu) te organiziranju lokalnih proizvođača.

⁷ Dario Rožanković, 2016, Analiza i razvoj poljoprivrede

Problemi koji trenutno postoje mogu se riješiti integralnim pristupom problemima te ponudom odgovarajućih rješenja za pitanja i potrebe razvoja poljoprivrednog sektora u ruralnim sredinama.

Važnost poljoprivrede ne iscrpljuje se u ekonomskom određenju jer „poljoprivreda, selo i seljaštvo imaju pozitivan utjecaj na mnoga područja ukupne aktivnosti i društva: od obrambene sposobnosti zemlje do zaštite prirodne okoline.“⁸

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva su ključna za globalnu sigurnost hrane i očuvanje prirodnih resursa.

„Obiteljska poljoprivredna gospodarstva važna su jer:⁹

- pozitivno utječu na ukupnu prehrambenu sigurnost
- čuvaju poljoprivrednu bioraznolikost i održivost prirodnih resursa
- čuvaju ruralni prostor
- jačaju lokalnu ekonomiju
- zapošljavaju ljude.“

Poljoprivredna proizvodnja i turizam su djelatnosti od velikog nacionalnog interesa, a s obzirom na rast proizvodnje ekoloških prehrambenih proizvoda, geografski uvjeti kontinentalne Hrvatske predstavljaju proizvodni potencijal pa se može zaključiti da su obiteljska poljoprivredna gospodarstva prepoznala potencijal ekološke proizvodnje.

„Da bi poljoprivreda u kontinentalnoj Hrvatskoj i dalje mogla biti održiva, jer je od iznimne važnosti za ovaj dio Republike Hrvatske, potrebne su sljedeće promjene:¹⁰

- promjene u površinama
- porast udjela obradivog zemljišta
- promjene u kulturama
- uzgoj novih kultura
- promjene u tehnologiji, organizaciji i metodama u poljoprivredi

⁸ Čavrak, 2011. str.176

⁹ Horvat; 2014.

¹⁰ Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 2013.)

- intenzifikacija poljoprivrede, uporaba moderne tehnologije i korištenje novih metoda, usmjerenost prema tržištu
- promjene u stočarstvu
- promjene u vlasničkim odnosima
- porast udjela društvenog, a zatim privatnog zemljišta
- obrazovanje stručnjaka bitan je preduvjet održivog gospodarenja. “

Problem kontinentalne Hrvatske je taj što se mjere ne provode u propisanoj mjeri i aktivnostima. Važnost poljoprivrede za kontinentalnu Hrvatsku je u tome što očuvani okoliš, postojanje tradicijskih vještina i proizvoda te raznolikost krajolika omogućuju praćenje novih trendova u potražnji za poljoprivrednim proizvodima.¹¹

Važnost poljoprivrede za ovo područje se javlja i zbog jačanja multifunkcionalne uloge poljoprivrede i ruralnog prostora u društvu i gospodarstvu.

2.3. Kompanija koja djeluje na području kontinentalne RH

Agrokor je najveća privatna tvrtka u Hrvatskoj i jedna od najvećih tvrtki u Jugoistočnoj Europi čiji je vlasnik Ivica Todorić. Primarne djelatnosti Agrokora su proizvodnja i distribucija hrane i pića te maloprodaja. Najveći je poljoprivredno-industrijski kombinat u Hrvatskoj.

„Hrvatska žitnica i hraniteljica – Slavonija - od koje najmanje imaju njezini osiromašeni stanovnici - izložena je još jednom udaru koji mora preživjeti. Propadne li Agrokor, moglo bi biti još i gore. Posebno u Slavoniji. Ondje od Agrokora živi 2.360 obitelji. U ovaj broj nisu uključeni sezonci kojih je mnogo. Sudbina Agrokora ondje se s posebnom zebnjom prati i zbog sudbine najplodnije hrvatske zemlje.“¹²

„Od preuzimanja Agrokorovog PIK-a Vinkovci u tu firmu je investirano oko milijardu kuna (u infrastrukturu itd.) Kada je u pitanju Vupik tu je investirano oko 650 milijuna kuna a kada je u pitanju Belje tu je investirano više od 2 milijarde 2 i 100 u objekte, infrastrukturu „u, sustave navodnjavanja i strojeve“, ističe Vlado Čondić Galinčić, savjetnik izvanrednog povjerenika za poljoprivredu.“¹³

¹¹ Dario Rožanković, 2016, Analiza i razvoj poljoprivrede

¹² Vijesti.hr (svibanj, 2017)

¹³ Vijesti.hr (svibanj, 2017)

Belje posluje u sastavu Agrokor koncerna, djeluje na području kontinentalne Hrvatske te je najveća poljoprivredna kompanija u regiji s 20.000ha oranica i stočarskom proizvodnjom na više od 20 farmi. Bavi se proizvodnjom sireva, tradicionalnih suhomesnatih proizvoda i vina Belje.

„O Agrokoru ovisi nekoliko desetaka tisuća Slavonaca i Baranjaca, kako svojim izravnim zaposlenjem u nekoj od tvrtki iz tog sustava, tako i radom u poduzećima, obrtima i OPG-ima koji su poslovni partneri ili dobavljači Konzuma, najvećeg hrvatskog trgovačkog lanca.“¹⁴

2.4. Budućnost razvoja poljoprivrede kontinentalne Hrvatske

Svjedoci smo sve češćih ekstremnih promjena koje se pojavljuju na ovim područjima, neovisno od toga što je Hrvatska na jednom izuzetno dobrom i blagom klimatskom području.

Poljoprivreda je osobito osjetljiva na ekstreme pa joj je stoga potrebno navodnjavanje kako bi uspješno prebrodila ekstremne uvjete te kako bi se ublažile posljedice.

Kada bi padaline bile ravnomjerno raspoređene tijekom godine osigurane bi bile količine vode potrebne za poljoprivrednu proizvodnju, ali padaline su uglavnom najmanje upravo onda kada su potrebe biljaka za vodom najveće.

Može se zaključiti da budućnost poljoprivrede leži u vodi i načinu opskrbe poljoprivrednih površina vodom te najveće rješenje leži u načinu očuvanja oborinskih voda.

„Da bi olakšali posao poljoprivrednicima, proizvedena je PVC hidro izolacijska folija kojom se veoma lako mogu praviti mala umjetna jezera i u njima akumulirati oborinske vode. Dovoljno je iskopati rupu i u nju položiti foliju koja je veoma trajna i otporna. Njezina svojstva su vodo nepropusnost, neznatno upijanje vode, postojanost prema dugotrajnom djelovanju vode, dobra mehanička svojstva, postojanost prema hladnoći, starenju i mikroorganizmima.“¹⁵

¹⁴ *Glas Slavonije (ožujak, 2017.)*

¹⁵ *Agroklub (svibanj, 2014.)*

3. ANALIZA POLJOPRIVREDE U RAZDOBLJU OD 2010 DO 2015. GODINE

„Nalazi brojnih stručnih i znanstvenih istraživanja stanja i razvoja hrvatske poljoprivrede te ocjene većeg broja programski prihvaćenih dokumenata o razvoju poljoprivrede korespondiraju s percepcijom najšire javnosti: poljoprivreda nedovoljno uspješno obavlja svoje primarne zadaće i zbog toga je jedan od važnijih čimbenika koji ograničava brži razvoj sveukupnog gospodarstva.“¹⁶

U Hrvatskoj razvoj poljoprivrede se brže transformira krajem 1950-ih godina i traje 20 godina. Tada su zabilježene visoke stope rasta proizvodnje i povećana je produktivnost rada. Međutim, u posljednja dva desetljeća fizički volumen poljoprivredne proizvodnje kreće silaznom putanjom, a razlog su usitnjeni i isparcelizirani posjedi, porast neobrađenih površina, ratna zbivanja, nedovoljne investicije u poljoprivredu, neadekvatne pojedine agrarne politike i sl.¹⁷

„Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 39/13) navodi poljoprivredno zemljište kao dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. Prema Zakonu, moguća je prodaja, zakup ili dugogodišnji zakup zemljišta do 50 godina, kao i zakup za ribnjake.“¹⁸

Istraživanja o poljoprivredi dala su rezultate kako javnost smatra da poljoprivreda ne obavlja svoju zadaću, a navedenom u prilog idu i povećani uvozi i cijene poljoprivrednih proizvoda.

Izdatci za prehranu su uvijek bili značajna stavka u strukturi izdataka stanovništva za osobnu potrošnju, pa je tako „njihova relativna razina 2007. godine bila 31,62% ukupnih izdataka za osobnu potrošnju, a 20-ak godina prije toga, 1990. godine, čak 50,6%.“¹⁹

„Značenja poljoprivrede su sljedeći:²⁰

- udio aktivnih poljoprivrednika u ukupnoj radnoj snazi (ili zastupljenost poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu)

¹⁶ (Grahovac i Čavrak, 2011, str.34)

¹⁷ (Grahovac i Čavrak, 2011, str.174.)

¹⁸ Zakon o poljoprivrednom zemljištu (NN 39/13)

¹⁹ (Državni zavod za statistiku ,Popis poljoprivrede 2001.)

²⁰ (Grahovac i Čavrak, 2011, str.175)

- doprinos poljoprivrede u formiranju bruto nacionalnog proizvoda (ili narodnog bogatstva)
- zastupljenost poljoprivrednih proizvoda u vanjskotrgovinskoj razmjeni. “

Tablica 1: Mjeritelji značenja poljoprivrede u gospodarstvu Republike Hrvatske

God.	Udio (%) poljoprivrednika u ukupnom stanovništvu	Aktivni poljoprivrednici (kao % ukupnog stanovništva)	BDP iz poljoprivrede (kao % ukupnog)*	Udio poljoprivrednih proizvoda u ukupnom izvozu (%)	Udio poljoprivrednih proizvoda u ukupnom uvozu (%)
1953.	56,4	64,8	23,5		-
1961.	43,9	50,2	16,8	19,4**	12,0**
1971.	29,2	35,5	15,4	18,3	9,1
1981.	15,2	20,9	10,1	11,4	9,5
1991.	9,1	12,6	9,6	9,0	11,6
2001.	5,5	8,5	7,1	11,7	9,1
2007.	-	-	6,0	10,8	8,9

Izvor: Grahovac, Čavrak 2011, str.178.

*Procjena autora, osim za 1991., 2001. i 2007. godinu.

**Podatci se odnose na 1966. - prvu godinu od kada se statistički može pratiti vanjskotrgovinska razmjena poljoprivrednih proizvoda Republike Hrvatske.

Analizom tablice 1 može se zaključiti da pokazatelji idu kontinuirano, ali neravnomjerno, što pokazuje da je došlo do transformacije gospodarskog razvoja. Zamjetne su razlike u brzini pada pojedinih mjeritelja. Najbrže se smanjio udio poljoprivrednog u ukupnom stanovništvu, dok je vrijednost ukupne vanjskotrgovinske razmjene zabilježila najmanji pad.²¹

²¹ (Grahovac 2005. str. 88.)

Dolazi do smanjenja udjela aktivnih poljoprivrednika dva puta brže od formiranja bruto domaćeg proizvoda, što je pokazatelj kako je produktivnost rada u poljoprivredi bila brža nego u ostalim sektorima privrede, što je velik doprinos produktivnosti ukupnog rada i proizvodnje.

Ciljevi zajedničke poljoprivredne politike definirani su Rimskim ugovorom, a mogu se sažeti u sljedeće točke:²²

- rast poljoprivredne proizvodnje, i to povećanjem produktivnosti
- zadovoljavajuća razina životnog standarda poljoprivrednog stanovništva, uz rast dohotka poljoprivrednika
- stabiliziranje tržišta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda
- osiguranje kontinuirane, stabilne i dovoljne ponude prehrambenih proizvoda
- postizanje i održavanje cijena prihvatljivih za potrošače kupce.

„Kako bi se ostvarili navedeni ciljevi korištene su mjere tržišno-cjenovne politike:²³

- ciljane cijena (*target price*) – zajamčena minimalna cijena poljoprivrednih proizvoda
- intervencijska cijena (*intervention price*) cijena po kojoj odgovarajuća agencija otkupljuje višak proizvoda u neograničenim količinama
- ulazna cijena (*entry price*) – najniža uvozna cijena u EU
- carina – plaća se na uvezene proizvode kako bi se njihova cijena podigla na razinu ulaznih cijena
- povrat novca – daje se izvoznicima kako bi se premostila razlika između cijena na svjetskom tržištu i visokih cijena u Zajednici. “

Kada je riječ o zakonodavstvu i politici razvoja, prvu *Strategiju razvoja poljoprivrede* je definirala 1995. godine Vlada Republike Hrvatske, a „opći cilj poljoprivredne politike jest poticanje učinkovitije poljoprivredne proizvodnje i marketinga poljoprivrednih proizvoda. U

²² (Prusin; 2004.)

²³ Čavrak 2011, str.188.

postizanju ovog cilja osobiti naglasak valja dati obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima, koja su temelj hrvatske poljoprivrede. *Strategija poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske* donesena 2002. godine sadržavala je ciljeve navedene *Strategije* iz 1995. godine, no inovirana je u tome što će se ova strategija bazirati na transformaciji poljoprivrede u konkurentni učinkoviti sektor koji će doprinijeti dinamiziranju ukupnog rasta gospodarstva, te zaštite i unapređenja prirodnih sredina i promicanja ekološke poljoprivrede. “²⁴

„Ciljevi poljoprivredne politike prema Zakonu o poljoprivredi su: “²⁵

- prehrambena sigurnost stanovništva koja se podmiruje u što većoj mjeri domaćim konkurentnim poljoprivrednim proizvodima
- promicanje učinkovitosti proizvodnje i tržišta u poljoprivredi radi jačanja konkurentnosti na domaćem i međunarodnom tržištu
- omogućavanje promijenjenog životnog standarda i pridonosenje stabilnosti poljoprivrednog dohotka
- omogućavanje pristupa potrošačima odgovarajućoj stabilnoj ponudi hrane sukladno njihovim zahtjevima, poglavito glede cijena i kakvoće hrane te sigurnosti prehrane
- čuvanje prirodnih resursa promicanjem održive, poglavito ekološke poljoprivrede
- očuvanje i napredak seoskih područja i ruralnih vrijednosti. “

Razine vlasti koje su zadužene za definiranje ciljeva razvoja politike privrede, međunarodne organizacije, političke stranke, gospodarske komore, banke, itd. su nositelji agrarne politike.

Pretpristupni fondovi su bili od velike važnosti za Republiku Hrvatsku kada je riječ o poljoprivredi. Riječ je o SAPARD-u, posebnom programu za poljoprivredu i ruralni razvoj jer krajnji korisnici su izvan javnog sektora, odnosno „to su poljoprivrednici - fizičke i pravne osobe, privatna i obiteljska poljoprivredna gospodarstva određena Zakonom o poljoprivredi (Narodne novine, br. 66/01), upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva. Uz njih korisnici u mjeri 3 - Ruralna infrastruktura jesu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave.“ (SAPARD)

²⁴ Čavrak, 2011, str.184

²⁵ Zakon o poljoprivredi NN 30/15)

Ulaskom Republike Hrvatske u članstvo Europske unije, poljoprivreda se integrirala u sustav poljoprivrede EU, a uspješnost ovisi o konkurentnosti, što je u pitanje dovelo Zakon o poljoprivredi, jer javili su se sljedeći problemi:²⁶

1. usitnjeni i izparcelizirani posjedi su najveća smetnja konkurentnosti poljoprivrede jer iskustva drugih zemalja pokazuju da je okrupnjivanje posjeda dugotrajan proces, bez revolucionarnih promjena
2. rekonstruiranje proizvodnje – veća zastupljenost kapitalom i radom intenzivnijih proizvodnji, kao što su povrtlarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, maslinarstvo
3. razvoj ekološke (organske) poljoprivredne proizvodnje za čijim proizvodima potražnja na europskom tržištu kontinuirano raste, kao i proizvodnja čitavog niza autohtonih proizvoda
4. sustav potpora razvoju poljoprivrede, njihovu razinu i strukturu s obzirom na gospodarstva i proizvode potrebno je harmonizirati sa sustavom potpora u Europskoj uniji.

Tablica 2. Najrazvijeniji resursi u poljoprivrednoj proizvodnji (1951. - 2007.)

God.	Aktivni poljoprivrednici (000)	Zemljište (000 ha obradive površine)	Stočni fond (000 uvjetnih grla)	Broj traktora (000 kom)	Mineralna gnojiva (000 tona)
1951.	1205	1674	1424	1,7	21,1
1961.	981	1575	1626	7,1	292,2
1971.	718	1728	1479	22,2	431,3
1981.	415	1631	1237	119,6	517,3
1991.	264	1607	964	190,2	345,8
2001.	166	1586	614	186,9	434,6
2007.	...	927	662	...	413,9

Izvori: Grahovac, P.: Nav.dj.

²⁶ Grahovac i Čavrak, 2011. str. 189.

Analizom tablice 2 može se zaključiti kako je ukupan broj aktivnih poljoprivrednika smanjen za jedan milijun u razdoblju od 1953. do 2007. godine što znači da je svake godine 21,6 tisuća manje aktivnih poljoprivrednika. Važno je naglasiti kako se u strukturi aktivnih poljoprivrednika povećava udio starijih dobnih skupina, primjerice „čak 981 % poljoprivrednika (starijih od 15 godina) u poljoprivrednim kućanstvima ima samo praktično iskustvo u bavljenju poljoprivredom.“²⁷

Objekt rada u poljoprivredi je poljoprivredno zemljište, obrađene površine se smanjuju krajem 90-ih godina jer se poljoprivreda sve više ostvaruje na manjim površinama. „Republika Hrvatska, s 0,21 ha obrađenih površina po stanovniku spada prema svjetskoj klasifikaciji u pet skupina među zemljama koje su siromašne poljoprivrednim zemljištem (od 0,10 do 0,32 ha/st).²⁸

Najveći dio poljoprivrednog zemljišta je u vlasništvu poljoprivrednih kućanstava 80%, a ostalih 20 % u vlasništvu poslovnih subjekata.²⁹

U Hrvatskoj je umjereno kontinentalna, mediteranska i planinska klima koja omogućuje proizvodnju svih osnovnih i velikog broja ostalih poljoprivredno-prehrambenih proizvoda, a jedini kritični element je voda. Sustavi za natapanje međutim izgrađeni su na svega 1,4 obrađenih površina, istodobno spomenuti pokazatelj npr. u Rumunjskoj je 32, u Bugarskoj 30, Španjolskoj 16, a Mađarskoj 3.³⁰

Stočni fond se izražava u grlima i povećava se od Drugog svjetskog rata sve do 1960-ih kada počinje smanjenje. U obzir valja uzeti i činjenicu da se primjerice prestaju koristiti konji jer se više koriste traktori, a proizvodnja peradi se povećava jer dolazi do industrijskog načina uzgoja peradi. Već spomenuto uvođenje traktora je vezano za tadašnji društveni sektor poljoprivrede, no broj traktora je kasnije opadao što se može protumačiti i velikim odljevom radne snage.

²⁷ Državni zavod za statistiku, Popis poljoprivrednika 2003.

²⁸ Grahovac i Čavrak 2011, str.179.

²⁹ Grahovac i Čavrak 2011, str.179.

³⁰ Grahovac i Čavrak 2011, str.179.

3.1. Analiza vrijednosti prodanih i otkupljenih poljoprivrednih proizvoda

Cijene poljoprivrednih proizvoda u 2011. u odnosu na 2010. rasle su kod većine biljnih i stočnih proizvoda. 2011. rasle su cijene svih proizvoda u skupinama žitarica, uljarica, šećerne repe, kasnog krumpira, maslinova ulja. Pad cijena su zabilježili voće i povrće, dok su cijene dobara koja su bila utrošena u poljoprivrednoj proizvodnji rasla.

Cijene poljoprivrednih proizvoda u 2012. bile su niže biljnih i stočnih proizvoda. Kod biljnih proizvoda u 2013. u odnosu na 2012. pad cijena zabilježen je kod svih žitarica i uljarica te kod većine vrsta voća dok su cijene povrtnih kultura većinom rasle pa u toj skupini bilježimo blagi porast cijena u odnosu na 2012. Od ostalih proizvoda sa znatnijim udjelom u vrijednosti poljoprivrednih proizvoda porast cijena zabilježen je kod vina (od grožđa iz vlastite proizvodnje), šećerne repe i neprerađenog duhana. Cijene dobara koja su utrošena u poljoprivrednoj proizvodnji u 2013. u odnosu na 2012. su rasle cijene proizvoda u skupinama stočne hrane.

„Cijene poljoprivrednih proizvoda u 2014. u odnosu na 2013. bile su niže kod biljnih i stočnih proizvoda. Najveći pad cijena zabilježen je kod kukuruza koji čini najveći udio u žitaricama. Voće i povrće imaju niže cijene u odnosu na prethodnu godinu. Najveći utjecaj na pad cijena je imala kišna godina koja je utjecala na vlažnost i kvalitetu proizvoda (kukuruz, grožđe) te embargo izvoza (mandarinke).“³¹

³¹ Državni zavod za statistiku, Revizija podataka o cijenama u poljoprivredi, 2014.

Tablica 3: Požnjevena površina važnijih usjeva od 2011. do 2015.

		2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Pšenica	a	147 358	184 690	201 990	153 462	138 773
	b	103 686	129 452	145 987	104 253	92 502
Ječam	a	45 386	53 427	50 358	43 817	40 398
	b	37 264	42 974	39 797	33 150	31 004
Raž	a	508	524	493	1 106	772
	b	304	276	365	801	697
Zob	a	23 806	27 342	19 972	18 843	21 819
	b	22 661	25 430	18 506	17 108	20 066
Kukuruz	a	303 755	297 534	286 505	251 053	262 018
	b	259 546	257 034	240 714	211 744	212 321
Uljana repica	a	17 521	9 893	17 972	23 073	21 975
	b	9 036	5 315	9 836	12 894	13 428
Soja	a	58 860	54 109	47 156	46 992	88 663
	b	41 618	35 638	30 746	30 376	61 012
Suncokret	a	30 014	33 534	40 805	34 746	34 472
	b	21 157	22 914	27 362	22 657	22 233
Duhan	a	5 905	5 958	5 172	5 196	4 752
	b	5 670	5 708	4 963	5 023	4 591
Šećerna repa	a	21 723	23 502	20 245	21 900	13 883
	b	9 275	9 387	7 704	8 519	4 358
Krumpir	a	8 129	7 557	7 738	7 828	7 456
	b	7 395	6 832	6 542	6 754	6 470
Grah	a	1 177	747	1 058	1 381	1 438
	b	1 170	730	1 015	1 319	1 329
Lucerna-sijeno	a	21 480	20 547	20 818	18 004	14 816
	b	17 543	16 524	15 788	14 052	10 366

a=ukupno b=obiteljska poljoprivredna gospodarstva

Izvor: izrada autora prema podacima DZS za razdoblje od 2011. do 2015. Godine

3.2. Prosječne cijene odabranih proizvoda

„Vrijednost otkupa i prodaje proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2010. iznosila je 7 926 668 394 kune, od čega je vrijednost prodaje iz vlastite proizvodnje iznosila 60,2 %, dok od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava iznosila 39,8% . Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2010. u odnosu na 2009. se je smanjio za 1,7% . Najveći udio otkupa i prodaje su imale žitarice od 13%. Vino je sa udjelom od 4,9% otkupa i prodaje ,uljano sjemenje i plodovi su sa 6,3% otkupa i prodaje proizvoda.“³²

³² DZS, Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, 2010.

„Vrijednost otkupa i prodaje proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2012. iznosila je 9 594 511 516 kuna, od čega je vrijednost prodaje iz vlastite proizvodnje 62,1 %, dok je od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava 37,9 %. Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2012. u odnosu na 2011. povećala se za 2,2%. Najveći udio otkupa i prodaje proizvoda su imale žitarice sa 19,3 %, što dovodi do povećanja žitarica za 3,% u odnosu na prethodnu godinu. Udio vina u otkupu i prodaji je ostao isti i iznosio je 4,4%. Otkup i prodaja ribe je ostala ista u odnosu na prethodnu godinu.“³³

„Vrijednost otkupa i prodaje proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2011. iznosila je 9 390 994 937 kuna, od čega je vrijednost prodaje iz vlastite proizvodnje 62,6 % dok od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava 37,4 %. Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2011. u odnosu na 2010. povećao se za 18,5% . Najveći udio otkupa i prodaje proizvoda su imale žitarice sa 16,3 %, što dovodi do povećanja žitarica za 3,3% u odnosu na 2010. Udio vina u 2011. se je smanjio za 0,5% u odnosu na 2010. Otkup i prodaja ribe se smanjila za 0,2% u odnosu na 2010 godinu.“ (DZS, Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, 2011.)

„Vrijednost otkupa i prodaje proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2014. iznosila je 10 259 301 284 kune, od čega je vrijednost prodaje iz vlastite proizvodnje 67,6 %, dok je od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava iznosila 32,4 %. Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2014. u odnosu na 2013. se povećala za 8,3%. Najveći udio otkupa i prodaje su imale žitarice sa 13,4% što je smanjenje od 2,3% u odnosu na 2013. Otkup i prodaja ribe se je povećala za 0,7% u odnosu na 2013. i njezin udio otkupa iznosi 4,7%. Otkup i prodaja uljanog sjemenja se je smanjila za 0,8% i sveukupno iznosi 6,7%“³⁴

„Vrijednost otkupa i prodaje proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2013. iznosila je 9 472 493 040 kuna, od čega je vrijednost prodaje iz vlastite proizvodnje 65,4 %, dok je od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava iznosila 34,6 %. Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2013. u odnosu na 2012. smanjila se je za 1,3%. Najveći udio otkupa i prodaje su imale žitarice od 15,7% što je smanjenje u odnosu na prethodnu godinu

³³ DZS, Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, 2012.

³⁴ DZS, Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, 2014.

za 3,6%. Otkup i prodaja riba se je povećala za 0,8% u odnosu na 2012. Otkup i prodaja uljanog sjemenja se je povećala za 0,3% i sveukupno iznosi 7,5% ³⁵

Tablica 4: Cijena odabranih poljoprivrednih proizvoda za kontinentalnu Hrvatsku

	Mjerna jedinica	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Meka pšenica, ozima	t	1 153,85	1 375,33	1 395,14	1 122,45	1 206,08
Kukuruz-merkantilni	t	1 046,75	1 186,66	1 574,72	1 054,09	858,06
Soja	t	2 285,39	2 427,84	3 534, 74	3 022,20	2 388,18
Lucerna	t	935,47	915,77	823,65	768,58	752,64
Crveni luk	kg	1,93	2,36	1,83	1,80	1,72
Mrkva	kg	3,35	2,35	1,82	1,83	2,06
Kupus sve vrste	kg	1,37	1,35	1,33	1,39	1,13
Jabuke	kg	2,59	1,98	3,16	2,44	2,19
Vino (stolno)	l	7,24	4,19	7,06	7,39	7,87
Maslinovo ulje	l	40,25	43,74	63,91	71,20	75,19

Izvor: izrada autora prema podacima DZS za razdoblje od 2010. do 2014. godine

U tablici je prikazano kako je cijena meke pšenice odabranih poljoprivrednih proizvoda za kontinentalnu Hrvatsku po toni bila najviša u 2011. godini, dok je najniža bila u 2013. godini. Cijena kukuruza-merkantilnog je u 2014. godini bila dvostruko niža u odnosu na onu u 2012. godini. Soja je najveću cijenu dostigla 2012. godine, a cijena lucerne je u promatranom razdoblju opadala. Mrkva je u 2012. i 2013. godini dostigla dvostruko manju cijenu od one iz 2010. godine. Cijene kupusa i jabuka nisu doživjele veće promjene. Cijena stolnog vina bila je najniža 2011. godine a najviša 2014. godine. Cijena maslinovog ulja u promatranom razdoblju je povećana za 35kn/l.

³⁵ DZS, Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, 2013.

Cijene ovise primarno o stabilizaciji potrošnje, a rast cijena na svjetskom tržištu povećava i proizvođačke cijene. Cijene se mijenjaju u skladu s cijenama na svjetskom tržištu i u skladu s cijenama ulaznih troškova. Također, veliki utjecaj imaju i vremenske prilike i ekspanzivna monetarna politika.

3.3. Analiza poljoprivredne površine

Politika upravljanja poljoprivrednim zemljištem jest jedna od ključnih politika održivog razvoja svake zemlje. Poljoprivredno zemljište je neprocjenjiv obnovljivi prirodni resurs što znači da ga trebamo održivo koristiti na način da mu se ne smanjuje kvantiteta niti kvaliteta.³⁶

Poljoprivredno zemljište je strateški resurs na koji se veže vlasništvo, kontrola i koncentracija poljoprivrednog zemljišta.

Tablica 5: Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta po kategorijama za kontinentalnu Hrvatsku

	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Oranice i vrtovi	860 756	855 232	867 075	842 457	776 429	809 279
Žitarice	572 732	564 782	599 187	578 372	502 991	480 462
Mahunarke za suho zрно	2 784	2 288	2 614	2 436	2 472	2 199
Korjenasti i gomoljasti usjevi	34 334	32 079	32 168	28 384	30 234	21 938
Industrijsko bilje	124 692	126 893	111 979	120 264	129 224	166 507
Povrće	7 156	6 916	5 595	6 254	6 599	6 855
Zelena krma s oranica i vrtova	107 810	110 960	103 976	102 200	99 215	99 846
Ostali usjevi na oranicama i vrtovima	167	131	184	246	-	-
Jagode	167	131	184	246		
Ugari	10 307	10 350	10 628	3 867	5 132	30 856
Cvijeće i ukrasno bilje	253	377	253	261	263	269
Sjemenski usjevi	521	456	491	263	299	347
Povrtnjaci	3 758	3 126	2 180	1 172	1 653	1 653
Trajni travnjaci	202 389	196 476	196 222	200 916	219 590	219 590
Trajni nasadi	44 254	42 810	39 463	37 841	40 576	37 921
Voćnjaci, vinogradi, maslinici	43 210	41 913	38 463	37 263	40 009	37 300

³⁶ (Upravljanje poljoprivrednim zemljištem, 2011., str. 3)

Voćnjaci	25 960	25 072	23 551	22 294	25 573	23 835
Vinogradi	17 250	16 841	15 248	14 969	14 436	13 465
Maslinici	-	-	-	-	-	-
Rasadnici	361	305	187	183	169	267
Košaračka vrba	683	592	477	395	398	354

Izvor: izrada autora prema podacima DZS za razdoblje od 2010. do 2015. godine

Najveće smanjenje površina je zabilježeno kod oranica i vrtova, voćnjaka, vinograda i rasadnika. Površine oranica i vrtova u 2015. u odnosu na 2010. smanjene su za 10%, dok su površine povrtnjaka se smanjile za 64 %, Najveći rast je poljoprivrednih površina je zabilježen kod industrijskog bilja 16% u odnosu na 2010. godinu. Površina povrća se je smanjila za 35% u 2014.godini. Površina jagoda se je povećala za 67% u 2013. u odnosu na 2010. Zelena krma sa oranica i vrtova je u 2011. imala rast od 9% dok se je u 2014.smanjila za 11% u odnosu na 2011.godinu.

Tablica 6: Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta po kategorijama za kontinentalnu Hrvatsku

Opis/Godina	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Oranice i vrtovi	855 232	867 075	842 882	776 429	809 279
Žitarice	564 782	599 187	578 372	502 991	480 462
Mahunarke za suho zrno	2 288	2 614	2 346	2 472	2 199
Korjenasti i gomoljasti usjevi	32 079	32 168	28 384	30 234	21 938
Industrijsko bilje	126 893	111 979	120 270	129 224	166 507
Povrće	7 047	5 779	6 500	6 599	6 855
Zelena krma s oranica i vrtova	110 960	103 976	102 200	99 215	99 846

Ugari	10 350	10 628	4 286	5 132	30 856
Cvijeće i ukrasno bilje	377	253	261	263	269
Sjemenski usjevi	456	491	263	299	347
Povrtnjaci	3 126	2 180	1 721	1 653	1 653
Trajni travnjaci	196 927	196 222	200 916	219 590	219 590
Trajni nasadi	42 810	39 463	36 805	40 576	37 921
Voćnjaci, vinogradi, maslinici	41 913	38 799	36 227	40 009	37 300
Voćnjaci	25 072	23 551	22 294	25 573	23 835
Vinogradi	16 841	15 248	13 933	14 436	13 465
Maslinici	-	-	-	-	-
Rasadnici	305	187	183	169	267
Košaračka vrba i božićna drvca	592	477	395	398	354

Izvor: izrada autora prema podacima DZS za razdoblje od 2011. do 2015. godine

U tablici površina korištenog poljoprivrednog zemljišta po kategorijama za kontinentalnu Hrvatsku možemo vidjeti kako su se površine oranica i vrtova u 2014. u odnosu na 2011. se smanjili za 10% , žitarice su u 2015. u odnosu na 2011. manje za 15%. Povrće se je kroz razdoblja smanjivalo i ona je za 8% manja u odnosu na 2011. godinu. Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta voćnjaka je bila najmanja u 2013. i ona je iznosila 15% manja u odnosu na 2011. Površina korištenog poljoprivrednog zemljišta vinograda se smanjivala kroz svako razdoblje i ona je 20% manja u odnosu na 2011. godinu.

„Prema podacima *Izvešća o stanju u prostoru (2012.)*, Hrvatska raspolaže s 2,7 milijuna ha poljoprivrednih površina te sa 0,45 ha obradivog zemljišta po stanovniku čime pripada

zemljama bogatim poljoprivrednim .Zemljište je neobnovljivi resurs što svjetsku poljoprivredu opterećuje problem propadanja i smanjena poljoprivrednog zemljišta.“³⁷

Hrvatska poljoprivredna gospodarstva su u 2013. godini koristila 1,25 milijuna hektara poljoprivrednih površina, a najveći dio korišten je za oranice i vrtove (66 %), potom slijede trajni travnjaci (28 %), no prema procjenama površina je i veća jer više gospodarstava koristi zajedničko državno zemljište za ispašu stoke. Pod trajnim nasadima bilo je 79.000 hektara. S obzirom na prethodne promatrane godine broj hektara poljoprivrednih površina se smanjio.

„Kod poljoprivrednog zemljišta bilježimo smanjenje korištenih površina oranica i vrtova u 2013. u odnosu na 2012.. za 3,2 %, površine voćnjaka smanjene su za 8 %, dok su površine vinograda smanjene za 4,7 %.“³⁸

„Površine korištenoga poljoprivrednog zemljišta po kategorijama u 2014. godini su iznosili 1 240 452 ha. Najviše zastupljena kategorija poljoprivrednog zemljišta su oranice i vrtovi sa 65,4 %, zatim slijede trajni travnjaci s 28,2 %, dok mali udjel imaju voćnjaci s 2,5 %, vinogradi s 2,1 %, maslinici s 1,5 %, povrtnjaci s 0,2 %.“³⁹

³⁷ Agroklub, Raspologanje zemljištem,2014.

³⁸ Izvješće o stanju poljoprivrede, 2013. str.13

³⁹ Državni zavod za statistiku, Biljna proizvodnja, 2014.

4. ZAKLJUČAK

Poljoprivreda je jednostavna proizvodnja sirovih proizvoda tj. proizvodnja koja prerađivačkoj industriji isporučuje sirovi materijal.

Od velikog poljoprivrednog značaja u Republici Hrvatskoj je kontinentalna Hrvatska koja obuhvaća središnju Hrvatsku, Slavoniju i Baranju. Različita klima, reljef i tlo omogućuju proizvodnju velikog broja poljoprivrednih proizvoda. Poljoprivreda čini 7,6 % ukupnog bruto nacionalnog proizvoda.

U kontinentalnoj Hrvatskoj poljoprivreda je od velikog značaja jer potiče rast u nepoljoprivrednim sektorima te sa time dovodi do povećanja zaposlenosti i poboljšanja standarda življenja

O 2010. Do 2016. Godine možemo primjetiti da je broj obradivih površina ostao skoro pa jednak. Za 14% smanjio se udio voćnjaka, vinograda i maslinika, do su oranice i vrtovi zastupljenost smanjile za 6%.

U RH poljoprivreda ima veliku ulogu u upravljanju održivim razvojem ruralnih područja, zaštiti okoliša i očuvanju biološke raznolikosti.

Najveći problem poljoprivrede u Hrvatskoj javlja se zbog privatizacije posjeda i usitnjenosti istih. Možemo primjetiti da se broj poljoprivrednih zemljišta smanjio dok je cijena u porastu ili stagnira. Kako bi uspješno prevladali i riješili taj problema trebali bi krenuti u ozbiljniju proizvodnju svojih proizvoda.

Kako bi se kontinentalna Hrvatska mogla razvijati i donositi rezultate i prihode ,potrebno je dosta uložiti u projekte razvoja poljoprivrede te time privući investitore i povećati zaposlenost.

LITERATURA

1. Analiza hrvatske politike upravljanja poljoprivrednim zemljištem, http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/zelenaakcija.production/zelena_akcija/document_translations/888/doc_files/original/Policy_analiza2.pdf (travanj, 2016.)
2. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2010. godini, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske
3. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2011. godini, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske
4. Državni zavod za statistiku (2002), Popis poljoprivrede 2001.
5. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2009. godini, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske
6. Biljna proizvodnja u 2014. godini, Državni zavod za statistiku, http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2015/01-01-14_01_2015.htm (travanj, 2016.)
7. Božić, M., Gelo, R., Sever-Koren, A.: Hrvatska poljoprivreda i Europska unija: kojim putem naprijed?, Sociologija sela, br. 43., 2005.
8. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2012. godini, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske
9. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2013. godini, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske, <http://www.mps.hr/UserDocsImages/publikacije/2014/Zeleno%20izvjesce%202014.pdf> (travanj, 2016.)
10. Godišnje izvješće o stanju poljoprivrede u 2014. godini, Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske <http://www.mps.hr/UserDocsImages/publikacije/2014/Zeleno%20izvjesce%202014.pdf> (travanj, 2016.)
11. Horvat, H.: *Budućnost hrvatskih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava*, Savjetodavna služba, 2014., <http://www.mps.hr/UserDocsImages/IYFF/Budu%C4%87nost%20hrvatskih%20obiteljskih%20PG-a.pdf> (travanj, 2016.)
12. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2014/01-01-03_01_2014.htm (travanj, 2016.)
13. http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2013/01-01-03_01_2013.htm (travanj, 2016.)
14. V.Čavrak: Održivi razvoj ruralnih područja Hrvatske. str.63

15. Grahovac, P: Regionalne značajke posjedovne strukture u hrvatskoj poljoprivredi u: Čavrak, V. (ur.): *Nav.dj.2011*)
16. Stipetić, V.: Poljoprivreda i privredni razvoj, Informator, Zagreb, 1987.
17. Zakon o poljoprivredi NN 30/15
18. Otkup i prodaja proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u 2010. godini, http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2010/01-01-03_01_2010.htm (travanj, 2016.)
19. Prusin, I.: Zajednička poljoprivredna politika Europske unije u: Mintas-Hodak, LJ.: Uvod u Europsku uniju, Mate, d.o.o., Zagreb, 2004.
20. Raspologanje zemljištem, Agroklub,
21. <http://www.agroklub.com/agropedija/zemljiste/raspologanje-zemljistem-14/> (travanj, 2016.)
22. SAPARD, Ministarstvo financija Republike Hrvatske, <http://www.mfin.hr/hr/sapard> (travanj, 2016.)
23. Poljoprivreda u Hrvatskoj <https://hr.wikipedia.org/wiki/Poljoprivreda>
24. Dario Rožanković, 2016, Analiza i razvoj poljoprivrede

SAŽETAK

Svrha ovog rada je uočiti i ukazati na važnost poljoprivrede u Hrvatskoj. Poljoprivreda je sustavni proces proizvodnje tvari za čovjekovu prehranu i za ishranu životinja i ostalih tvari kroz uzgajanje biljaka i životinja. Poljoprivreda čini 7,6% ukupnog bruto nacionalnog proizvoda. Kako bi se poljoprivreda maksimalno razvila potrebno je ulagati u nove strojeve, radnu snagu te sustave navodnjavanja obradivih površina. U radu pratimo razvijenost i analizu poljoprivrednih proizvoda kontinentalne Hrvatske u razdoblju od 2010. do 2016. godine.

Ključni pojmovi:

Kontinentalna Hrvatska, poljoprivreda, razvoj poljoprivrede

SUMMARY

The main purpose of this final paper is to highlight the importance of agriculture in Croatia. Agriculture is a systematic process of producing substances for human nutrition and for feeding animals and other substances through plant and animal breeding. Agriculture accounts for 7.6% of total gross national product. Croatia must more invest money into machines, workforce and irrigation system for surface treatment. The value of purchased and sold agricultural products in the period 2010-2016 is analyzed for continental Croatia and prices of selected agricultural products for continental Croatia.

Key terms:

Continental Croatia, agriculture, development of agriculture